

Crkvi. Crkva se, prema Drugom vatikan-
skom saboru ne izgrađuje samo institu-
cionalnim sredstvima nego i neizmjer-
nim mnoštvom darova Duha Svetoga. »
Prema novoj zamisli Crkve, ona je pro-
stor ispunjen Duhom Svetim, koji djeluje
u svim smjerovima, ne samo odozgo,
tako da Crkvu neprestano nanovo stva-
ra. Otac se objavljuje ljudima i sebi ih
privlači dvjema rukama, odnosno djelovan-
jem Sina i Duha Svetoga.

Duh Sveti nije samo tvorac Crkve,
nego je trajno obnavlja, o čemu je pos-
vjedočio papa Pavao VI: »Danas u Crkvi
proživljavamo povlaštene trenutke Du-
ha. Posvuda ga ljudi nastoje bolje upoznati,
onako kako ga Pisma objavljuju. »
(*Evangelii nuntiandi*, 75) Bog je po Duhu
Svetomu obogatio Crkvu različitim daro-
vima ili karizmama. Svi darovi koji do-
laze od Duha vode ljude u zajedništvo s
Bogom i uzajamnom zbližavanju. Kariz-
me izražavaju puninu i dubinu kršćan-
skoga duhovnog iskustva te moć Božje
milosti koja sve oblikuje snagom Duha
Svetoga. Autor je u knjizi na vrlo zoran
način prikazao najznačajnije karizme
koje susrećemo u objavi, kao što su: dar
proroštva, dar razlikovanja duhova, dar
liječenja i dar molitve u jezicima. Svi
spomenuti darovi se daju pojedincima ili
skupinama u Crkvi — Kristovoj preljub-
ljenoj zaručnici, koja je dobila poslanje
od svoga Zaručnika da u svijetu na razli-
čite načine otkriva lice milosrdnoga Bo-
ga Oca.

Knjiga Alfreda Schneidera *Na putovima
Duha Svetoga* je zasigurno velik dopri-
nos ne samo suvremenoj teologiji nego
i čitavoj Crkvi. Njome se mogu obo-
gatiti ljudi različitih profila: od vrsnih teo-
loga pa sve do jednostavnih vjernika.
Autor u knjizi izlaže nauku o dubokim
tajnama vjere, ali na jednostavan i pri-
stupčan način. Njome se jednako mogu
koristiti učeni teolozi, ljudi koji su anga-
žirani u različitim vrstama apostolata,
kao i jednostavni vjernici koji žele pro-
dubiti svoju vjeru u otajstvo Božje neiz-
mjerne ljubavi koja nam se daruje u Du-
hu Svetomu.

Ivan Antunović

Luka Rada, *Šalabahter za život*, (www.ewiki-kipozdra@v.odsrca.hr), (ur.) Ivica Musa, SKAC, Zagreb 2008, 259 str.

Kasni noćni sat. Nakon dnevnih poslova pater Luka Rada uključuje računalo i baca se na *internetska čavrljanja*. Mreža svih mreža otvara svoje vodove... Gdje su prije stajali pero i papir, sada je tipkovnica. Novi su upiti pristigli. Prima-telj čita poruku pa riječ po riječ oblikuje novu. Poluvodiči u mikroprocesorima, kondenzatori, otpornici, optički kablovi, strujne klopke i ostali rade svoj posao, i evo — nastaje komunikacija. Jedan potez mišem mogao bi bitno promijeniti oba čovjeka na polovima komunikacijskog lanca.

Jezik je samo jedan od čudesnih komunikacijskih sustava. On ima svoje zakonitosti. Pri razgovoru «uživo» ljudi ne moraju poštivati sva gramatička pravila, slagati lijepe rečenice sa subjektom i predikatom, jer neverbalni znakovi kao što su izraz lica i pokreti tijela preciziraju smisao. Kod pisane komunikacije stvar je potpuno drukčija: ne vidimo sugovornika, znamo vrlo malo, a nekad i ništa o njemu, i moramo se svojski potruditi kako bi točno razumio naše riječi. Stoga objašnjavamo, ukrašavamo, uređujemo tekst. Napisano mora imati glavu i rep. Elektronsko dopisivanje, međutim, nešto je između govorne i pisane komunikacije: ne vidimo sugovornika, ali tipkamo tako brzo da ne stizemo razmisliti kako napisano zvuči. Zato su internetska pisanca često zapisi slobodnog tijeka svijesti, slijed više ili manje slobodnih asocijacija.

Jedan od tipkača poručio je p. Luki: *Zapravo, niste uopće odgovorili na pitanje, ali ste svojim odgovorom nadmašili moja očekivanja*. Očito, kao što ponekad osjećamo manjak značenja u nečijim riječima, moguće je i višak značenja! Tada je vjerojatno riječ o umjetničkom tekstu. Temeljno je pitanje kako do dobre komunikacije. Budući da interpretiramo riječi u odnosu na svoja dosadaš-

nja iskustva, različiti ljudi često pod istim riječima podrazumijevaju različita značenja. Kako postići da sugovornik razumije značenja što ih pridajem svom govoru i da ja razumijem njegova? Odgovor koji nudi suvremeni američki filozof jezika Donald Davidson glasi: *principom ljubavi (principle of charity, principium charitatis)*. To znači da je jedini način da razumijem što drugi želi reći da se uživim u njegov način izražavanja i doživljavanja, da isključim predrasude te da njegovim riječima pridam najveću moguću količinu smisla. U tom smislu dopisivanja sakupljena u ovoj knjizi primjer su prilično dobre komunikacije.

Treba primijetiti da pošiljatelji što su se elektronskim putem obraćali p. Luki Rađi ima dvije vrste: onih koji su se zahvaljujući činjenici što su anonimni i što pred sobom imaju samo ekran, a ne i sugovornika, a sugovornik je takav da ulijeva povjerenje, oslobodili i napisali ono što vjerojatno nikada ne bi izrekli naglas. Drugi su pak, znajući kome se obraćaju, pokušali uljepšati svoj iskaz. P. Luka tako odgovara jednoj djevojci: *Zgodno si ti to iskitila. Pravi »ljubić«*. *Pitaš se što u tome ima loše? Pa, ovako kako si stvar opisala skoro da nema ništa loše*. Neki su pak bili posve opušteni:

Ja kužim da postoje svakakve ljubavi u životu i da ne možemo voljeti samo jednu osobu.

Ne znam da li me možete skužiti kaj hoću reći... Ili:

Čini se, pater Luka, da ste se malo zeznuli s evolucijom. Ili: Ok... sada sam »pretty much of zbunjen«.

I odgovora ima dvije vrste: preciznih, racionalnih, suho činjeničnih — koji su u manjini — i umjetničkih — koji su u većini. Pitanje je gdje je granica između jednog i drugog. Obično se kaže da književnoumjetnički tekst od »običnog« razlikuje stil: ovaj prvi obiluje figurama kao što su epiteti, metafore, metonimije, sinegdoh, parabole, metabole, itd. Medutim i u svakodnevnom i u znanstvenom jeziku toga svega ima. Razlika bi

dakle bila u stupnju u kojem jezik postaje »neobičan«, u kojem se udaljuje od onoga što smo navikli čuti. Dakle umjetnost se sastoji u tome da se nešto već poznato poveže s nečim od njega udaljenim i da se kaže na nov, nečuvan način. Kognitivne znanosti koriste pojam *konceptualna metafora* kako bi objasnile taj mehanizam. Na primjer, kad kažemo »cijene rastu« mi izričemo kvantitetu preko usmjerenja, kažemo nešto o kruškama preko jabuka.

Pater Luka Rađa nesumnjivo je umjetnik riječi. Kao čovjek koji je magistrirao na temi shvaćanja ljubavi u sv. Augustina počinje nizati ingeniozne figure u najvećoj mjeri kad je tema govora kamen–temeljac njegova svjetonazora: ljubav. U jednom svom odgovoru kaže: *Ljubav je najneobičnija pojava koja se na zemlji događa. Posve različita od svega zemaljskog, a opet sve zemaljsko samo po njoj dobiva smisao. Ona je trag Božji od njega dok je prolazio svijetom*. Stil govora najčešće je lagan, neusiljen. Autor piše standardnim jezikom prožetim regionalizmima, koji ponekad posve prelazi u urbani splitski idiom. Ponekad se posluži i kojim stručnim, teološkim terminom. Ako je riječ o teološki prijepornoj temi, kao što je celibat svećenika ili bioenergija, citirat će Katekizam Katoličke crkve ili koji drugi službeni dokument. Rjeđe citira Stari zavjet, s iznimkom psalama koji su omiljeni navodi, češće Novi zavjet, a osobito sv. Pavla. Kad je riječ o Bogu i ljubavi, stil počinje bujati i pretvara se u čistu poeziju. *U Dan onaj, kad sve bude Nebo, kad jedino Ljubav bude ona kojom ćemo gledati, i jedino što će nas obasjavati — lice Ljubavi bit će lica svih ljudi. Bog će nas s neizmjernom ljubavlju gledati očima sviju, a mi ga voljeti u svima*.

Tada citira Konstantina Simonova, Rousseaua, nepoznatog popa glagoljaša i Tina Ujevića.

A evo i nekih primjera stilskih figura koje p. Luka koristi:

Metafora. Kad jedna djevojka u teškoj životnoj krizi napiše *Ja sam u nekom čekanju, na nekom stand by-u*, autor odgovara: *Ti vidiš tek nejasne konture onog što se s tobom zbiva, onu drugu stranu goblena gdje su nelogični končići i šare. Ili: Vjernik živi na Zemlji, ali s korijenjem u nebu.*

Nade se i dosta paradoksa. Na primjer: *Advent je vrijeme povratka u budućnost. Ili:*

E, moja draga. Što si više za druge, to si više bez ikog. Što si bliže Bogu, to si dublje u pustinji. Uspinjući se na visine zrak je sve rjeđi, a temperatura sve viša.

Središnji je problem, oko kojeg se vrtje sve ove prepiske, kako dovesti u sklad ideale i stvarnost, opće moralne propise i izazove života, predivne evanđeoske stvarnosti i našu *bačenost u egzistenciju*, tvrdoću svakodnevice. Kako pomiriti vjeru i razum? Autor to dvoje nastoji pomiriti. Postići sklad. U temelju pak leži jezični problem: kako ljudskim riječima govoriti o onome što nadilazi ljudski razum i jezik? Kako ljudskim jezikom govoriti O Bogu, o uskrsnuću, svecima, o anđelima? Rudolf Otto davno je predložio da definiramo božanstvo kao *ono posve drugo*. Na njegovu tragu, p. Luka smatra da riječi, kao i svaki drugi sustav simbola, pomažu barem donekle rasvijetliti ono što je udaljeno, što je skriveno: *Ako se svetu vodu ne upotrebljava kao krsnu vodu, onda joj je značenje tek simbolično. No, ni to nije za odbaciti — jer živimo od simbola. Simbolima komuniciramo i molimo.*

To da je (Bog) Dobri Pastir, koji nas drži u naručju, i da je nepojmljivo da nas kažnjava... kao i to da sve piše i pamti, i »uzvrća udarac«... Sve su to naše slike. Tek pokušaji da svoja iskustva i poimanja projiciramo na Boga. Našim svijetom opisujemo njegov svijet.... Ali Bog... on je nešto posve drugo. Znamo tek da je ljubav. A to je kao da ništa ne znamo.

Bog je nedokučiv. Dobar je, ali ne kao mi. Kažnjava, ali ne kao mi.

I napokon, tu je autorov humor koji je, kao i svaki humor, utemeljen na činjenici da se reklo više nego što se očekivalo:

Premda mi Henrik VIII nije u ama baš ničemu uzor, niti autoritet — ipak, navodno je kazao: Svećenici se moraju ženiti, inače pošandrcaju. Nema tog Vatikana koji ih može kontrolirati kao vlastita žena.

Često je i poentiranje, donošenje kratkih izreka koje sadrže korisnu i sretno sročenu istinu: *Dok činimo moguće stvari, ništa osobito ne činimo. Ili: Mrak nema izgleda pred svjetlošću.*

Ili: Tko voli taj moli. Ili: U ožujku se zvanje ne napušta.

Tu su i brojne anegdote: *Čuo sam da je na krštenju jednog derana ovaj usred obreda strugnuo niz crkvu a svećenik sav izvan sebe za njim povikao: »Držite vraga!«*

Autor je ponekad i dirljivo iskren: *Jooj... umoran sam. Zavidim karizmatičima, oni se znaju otkačiti i neprestano doživljavati da ih Bog ljubi.*

I tako elektroni postadoše crnilo na papiru. Pred nama je zbirka zavrzlama, počevši od pitanja *Tko je stvorio Boga?* i *Što ako nismo sami u svemiru?* preko ozbiljnih problema u obitelji i na poslu, pa sve do nedoumica kako daleko treba ići u bračnoj intimi i je li kršćanski obračunati se s vodoinstalaterom koji te prevario. Čitanjem knjige *Šalabahter za život* zajamčena je duhovna obnova, korak bliže Bogu, ljudima i samome sebi te, što je posebno važno, dobra zabava.

Marina Katinić

Novi karizmatički pokreti i gibanja u Crkvi, zbornik, Diaspora croatica, knjiga br. 12, Hrvatski dušobrižnički ured, Frankfurt na Majni 2008, 108 str.

Ovih je dana Hrvatski dušobrižnički ured iz Frankfurta na Majni objavio još jedan u nizu zbornika radova s godišnjih pastoralnih skupova hrvatskih pastoralnih djelatnika iz Zapadne Europe, ovo-